

WPLYW REFORMY UNIJNEGO RYNKU CUKRU NA SYTUACJĘ CUKROWNICTWA I PLANTATORÓW BURAKA CUKROWEGO W POLSCE

INFLUENCE OF THE REFORM OF THE EUROPEAN UNION SUGAR MARKET ON SITUATION OF SUGAR INDUSTRY AND PLANTERS OF SUGAR BEET IN POLAND

Synopsis. Reforma unijnego rynku cukru będzie bardzo niekorzystna dla polskiego cukrownictwa i plantatorów. Pozostaną tylko najwydajniejsze cukrownie o najmniejszych kosztach produkcji. Natomiast uprawą buraków cukrowych będą tylko zajmować się najlepsi plantatorzy (wysokie plony cukru, małe koszty produkcji).

Słowa kluczowe: reforma unijnego rynku cukru, burak cukrowy, przemysł cukrowniczy

Wstęp i cel pracy

Reforma unijnego rynku cukru weszła w życie 1 lipca 2006 r. i będzie obowiązywać do 30 września 2015 r. Wprowadziła ona drastyczne obniżenie cen cukru, skupu buraków cukrowych oraz zachętę do rezygnacji z produkcji cukru.

Celem pracy jest próba określenia wpływu reformy rynku cukru na sytuację cukrownictwa i plantatorów buraka cukrowego w Polsce w latach 2006/07-2009/10.

Material i metody

Do obliczeń cen cukru przyjęto wprowadzoną przez reformę cenę referencyjną, która w ciągu najbliższych czterech lat zmaleje o 36% [Rozporządzenie... 318/2006]. Od roku gospodarczego 2007/2008, kwoty cukru przydzielone cukrowniom podlegają opłacie produkcyjnej w wysokości 12 euro za tonę cukru kwotowego. Cukrownie mogą zażądać od plantatorów buraków cukrowych poniesienia do 50% opłaty produkcyjnej, dlatego do obliczeń przyjęto połowę tej kwoty. Uwzględniono także opłatę restrukturyzacyjną [Rozporządzenie... 320/2006].

Wartość nadwyżki bezpośredniej uprawy buraków cukrowych wyliczono dla plonu 50 t/ha. Cenę minimalną skupu buraków cukrowych w 2005 r. obliczono jako średnią cen kwot A i B. Założono, że koszty bezpośrednie produkcji są w takiej samej wysokości w

¹ Dr inż., Katedra Agronomii SGGW, ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa, tel. (0-22) 59 32 702, 0-663-738-124, e-mail: arkadiusz_artyszak@sggw.pl

poszczególnych latach. Zostały one wyliczone dla jednego z gospodarstw zajmujących się uprawą buraka cukrowego w woj. lubelskim, na podstawie notatek rolnika. Wartość podstawowej płatności obszarowej przyjęto wg stawek za rok 2005, a wartość płatności cukrowej zgodnie z szacunkami Krzyżanowskiej [2006]. Obliczeń dokonano dla kursu 1 euro = 4,00 zł.

Wyniki badań

Wyniki obliczeń cen cukru przedstawiono w tabeli 1. Po uwzględnieniu opłaty restrukturyzacyjnej (w latach 2006/07-2008/09) i połowy opłaty produkcyjnej (od roku 2007/08) cena referencyjna cukru dla cukrowni zmaleje w roku 2006/07 w stosunku do roku 2005/06 o 20%, w roku 2007/08 o 29%, w roku 2008/09 o 36%, a w roku 2009/10 o 37%. Poza tym ograniczono możliwość interwencji na rynku cukru, która jako środek przejściowy utrzymana zostanie tylko w najbliższych czterech latach (od roku 2006/2007). Maksymalna ilość cukru, która będzie mogła nią być objęta w całej UE wynosi zaledwie 600 tys. t rocznie, a cena interwencyjna będzie równa 80% ceny referencyjnej z następnego roku. Jednak nie sama obniżka cen cukru wydaje się najgroźniejsza dla polskich cukrowni. Problemem będzie przede wszystkim ponoszenie bardzo wysokiej opłaty restrukturyzacyjnej przez zakłady. W roku 2006/07 wynosi ona 126,4 euro, czyli 505,60 zł za tonę, z czego 60% (303,36 zł) spółki cukrowe muszą wnieść do końca lutego 2007 r. W najgorszej sytuacji znajdzie się Krajowa Spółka Cukrowa S.A., w której proces restrukturyzacji nie został jeszcze zakończony. Przyjmując limit produkcji cukru dla tej spółki w wysokości 640 tys. t oznacza to wydatek do końca lutego 2007 r. w wysokości 194 150 tys. zł! Tymczasem na koniec roku obrotowego 2004/2005 zysk netto KSC wyniósł 7 399 tys. zł (<http://polski-cukier.pl>). Nawet gdy weźmie się pod uwagę mniejsze koszty zakupu surowca (4 mln t buraków x 13,66 euro = 54,64 mln euro, czyli 218 560 tys. zł), oznacza to duże problemy finansowe dla KSC S.A, bo łączna opłata restrukturyzacyjna w roku 2006/07 wyniesie 323 584 tys. zł. W roku 2007/08 sytuacja będzie jeszcze trudniejsza, bo opłata restrukturyzacyjna wzrośnie do 173,8 euro/t, co oznacza konieczność wniesienia opłaty w wysokości 444 928 tys. zł! Skąd spółka weźmie na to środki?

Dla polskiej branży cukrowniczej groźne są także bardzo wysokie premie za zamykanie produkcji (tab. 2). Ma to stymulować je do jak najszybszego ograniczania produkcji cukru. Oznacza to, że za zamknięcie cukrowni w latach 2006/07-2007/08 jej właściciel otrzyma 2920 zł za każdą tonę cukru. Biorąc pod uwagę cukrownię o limicie 30 tys. t oznacza to kwotę 87 600 tys. zł! Można sobie wyobrazić, że z tego powodu część

koncernów zagranicznych może zdecydować o zaprzestaniu produkcji cukru w Polsce, a taką samą ilość cukru może importować do Polski z innych krajów, np. z Niemiec, gdzie nadal będą prowadziły produkcję.

Tabela 1. Ceny cukru w latach 2005/06-2009/10
Table 1. Sugar prices in 2005/06-2009/10

	2005/6	2006/7	2007/8	2008/9	2009/10
Do roku 2006/07 cena interwencyjna, a później cena referencyjna (na poziomie konsumenta) (euro/t)	631,9	631,9	631,9	524,0	404,4
(zł/t)	2527,6	2527,6	2527,6	2096,0	1617,6
Oplata restrukturyzacyjna (euro/t)	0	126,4	173,8	113,3	0,0
(zł/t)		505,6	695,2	453,2	
Oplata produkcyjna (euro/t)	0	0	6,0	6,0	6,0
(zł/t)			24,0	24,0	24,0
Cena referencyjna cukru pomniejszona o opłatę restrukturyzacyjną i produkcyjną (euro/t)	631,9	505,5	452,1	404,7	398,4
(zł/t)	2527,6	2022,0	1808,4	1618,8	1593,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie Rozporządzeń Rady (WE) nr 318 i 320/2006.

Tabela 2. Rekompensaty za zamykanie produkcji cukru
Table 2. Compensations for closing down sugar plant

Operacja	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Całkowity demontaż cukrowni (euro/t)	730,00	730,00	625,00	520,00
(zł/t)	2920	2920	2500	2080

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) nr 320/2006.

Wysokie rekompensaty za zamykanie produkcji cukru dla cukrowni są największym zagrożeniem dla polskich plantatorów. Jeśli cukrownia, do której odstawiają buraki zdecyduje się zaprzestać produkcję, plantatorzy nie będą mieli na to w zasadzie wpływu. Dla plantatorów i dostawców maszyn specjalistycznych przewidziano co najmniej 10% pomocy restrukturyzacyjnej, w szczególności jako odszkodowanie za inwestycje w maszyny specjalistyczne, które tracą na wartości. Rządy poszczególnych państw członkowskich UE będą mogły zwiększyć tę kwotę stosownie do konkretnej sytuacji, po konsultacji z zainteresowanymi stronami. Związki plantatorów domagają się, aby premia za zamykanie produkcji cukru była dzielona po połowie dla cukrowni i dla plantatorów. W ten sposób znacznie spadłaby jej atrakcyjność dla tych zagranicznych producentów cukru, którzy zamierzaliby jak najszybciej zamknąć w Polsce swoje cukrownie.

Wyliczenia nadwyżki bezpośredniej produkcji buraków cukrowych przedstawiono w tabeli 3. Wynika z nich, że jej wartość zmaleje z 4903 zł/ha w roku 2005/06 do 3837 zł/ha w roku 2006/07, a w kolejnych latach zmniejszy się do 3535 zł/ha. Oznacza to zmniejszenie nadwyżki bezpośredniej w roku 2006/07 o 22% w stosunku do roku 2005/06, a w kolejnych trzech latach odpowiednio o 26, 26 i 28%.

Tabela 3. Nadwyżka bezpośrednia z uprawy buraka cukrowego w latach 2005/06-2009/10
Table 3. Direct surplus in the sugar beet production in 2005/06-2009/10

Pasrametr	j.m.	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Plon	t/ha	50	50	50	50	50
Cena minimalna	euro/t	45,74	32,86	29,78	27,83	26,29
Udział w opłacie produkcyjnej	euro/t	-	0,78	0,78	0,78	0,78
Kompleksowa obsługa dostawy	euro/t	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Cena skupu	euro/t	43,24	29,58	26,50	24,55	23,01
Płatność cukrowa	euro/t	-	8,33	10,32	12,32	13,39
Cena skupu + płatność cukrowa	euro/t	43,24	37,91	36,82	36,87	36,40
Dopłaty bezpośrednie						
Wartość z 2005 r.	zł/ha	225	225	225	225	225
Wartość produkcji z dopłatą i płatnością cukrową	zł/ha	8873	7807	7589	7599	7505
Nasiona	zł/ha	700	700	700	700	700
Nawozy	zł/ha	530	530	530	530	530
Środki ochrony roślin	zł/ha	970	970	970	970	970
Koszty uprawy	zł/ha	870	870	870	870	870
Usługi: zbiór kombajnem	zł/ha	900	900	900	900	900
Koszty bezpośrednie	zł/ha	3970	3970	3970	3970	3970
Nadwyżka bezpośrednia	zł/ha	4903	3837	3619	3629	3535

Zródło: opracowanie własne.

Podsumowanie i wnioski

Przedstawione obliczenia wskazują, że reforma unijnego rynku cukru będzie bardzo niekorzystna dla polskiego cukrownictwa jak i plantatorów. Na rynku pozostaną jedynie najbardziej wydajne zakłady, które ograniczą koszty produkcji do minimum, np. przez maksymalne wydłużenie czasu trwania kampanii cukrowniczej.

Przy uprawie buraków cukrowych utrzymają się tylko najbardziej efektywni plantatorzy, którzy będą potrafili połączyć wzrost plonów z obniżeniem kosztów. W Zachodniej Europie zakłada się docelowo utrzymanie uprawy buraków przez tych plantatorów, którzy będą uzyskiwać 15 t cukru/ha, gdy w Polsce najlepsi producenci uzyskują 9-10 t/ha. W związku z tym w rejonach o mniej korzystnych warunkach do uprawy buraków,

w których uzyskiwanie wysokich plonów będzie niemożliwe, należy oczekiwać zaniechania ich uprawy. W tych gospodarstwach miejsce buraków będzie może zajmować rzepak, jako najbardziej obecnie perspektywiczna roślina, ze względu na olbrzymie zapotrzebowanie na surowce do produkcji biopaliw.

Literatura

<http://polski-cukier.pl>

Krzyżanowska Z. (2006): Reforma rynku cukru a płatności bezpośrednie dla plantatorów buraków cukrowych [W:] Czy produkcja buraków cukrowych w Polsce w świetle reformy rynku cukru będzie opłacalna? Mat. konf. Warszawa, ss. 5-8.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. (2006). *Dziennik Urzędowy UE* (L 58) z dnia 28 lutego 2006 r.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 319/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników. (2006). *Dziennik Urzędowy UE* (L 58) z dnia 28 lutego 2006 r.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 320/2006 z dnia 20 lutego 2006 r. ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. (2006). *Dziennik Urzędowy UE* (L 58) z dnia 28 lutego 2006 r.

Abstract. The reform of the European Union sugar market will be very unfavourable for the Polish sugar industry and growers. Only the best and most productive factories with the lowest costs of production will remain in business. Also, only the most efficient growers will be interested in sugar beet production (high sugar yields, low production costs).

Key words: reform of European Union sugar market, sugar beet, sugar industry